РОЗДІЛ 17. ЗАСТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ БІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СЕЛЕКЦІЇ, МЕДИЦИНІ ТА БІОТЕХНОЛОГІЇ

Ірина ГОНЧАРОВА,
к. с.-г. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет,
м. Харків, Україна

НАПРЯМКИ І ПЕРСПЕКТИВИ СЕЛЕКЦІЇ ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ СВИНЕЙ

Свинарство є традиційною галуззю в Україні. Забезпечення населення м'ясом та м'ясопродуктами значною мірою залежить від ефективності ведення галузі, найбільш повного використання її виробничого потенціалу [1,6]. Одним із головних факторів інтенсифікації виробництва свинини є максимальне використання генетичного потенціалу продуктивності існуючих та створення нових, поліпшених порід і типів свиней. Сучасне свинарство потребує цілеспрямованої селекції свиней направлене на підвищення відгодівельних та м'ясних якостей. В даний час необхідно прослідкувати перспективи і напрямки селекції з найбільш розповсюдженою породою свиней. На сьогодні велика біла порода найчисельніша і найпоширеніша в Україні. На неї останніми роками припадає 78-84% загальної кількості свинопоголів'я, представленого 19 генеалогічними лініями кнурів і 22 генеалогічними родинами свиноматок. Тварини відзначається рядом корисних якостей, таких як високим рівнем адаптації, тому розводиться у всіх природнокліматичних зонах, витривалі до умов промислової технології, мають високу комбінаційну генетичну можливість [3,4], що підтверджує доцільність ведення селекції великої білої породи.

При виконанні роботи було поставлено завдання визначити і узагальнити напрямки і перспективи селекції великої білої породи свиней. Дослідження були проведені на основі аналізу наукової літератури і інтернет-видань.

Велика біла порода створена шляхом цілеспря- мованої селекції свиней, одержаних шляхом схрещування завезеної з Англії великої білої з місцевими породами. Тривала племінна робота, вплив акліматизації та годівлі призвели до докорінної зміни їх типу тілобудови. Їх використання для поглинального схрещування у поєднанні з малопродуктивними місцевими свинями, застосування методу складного відтворювального схрещування дало змогу вченим-селекціонерам і виробничникам створити фактично нову вітчизняну велику білу породу, яка за багатьма показниками перевищує англійську. Як породу, велику білу (ВБ) вітчизняної селекції визнано вкінці 30-х років [1,5].

На сьогодні в породі визначено чотири основних напрямки селекції, а саме: материнського внутрішньопородного типу УВБ-1, внутрішньопородного типу з високими відгодівельними якостями – УВБ-2, створюваного внутрішньо-

породного типу з поліпшеними мєясними якостями – УВБ-3 і селекція за незалежними рівнями – комплексна [1].

Проводячи селекцію свиней великої білої породи за різними напрямками продуктивності передбачається: материнський тип УВБ-1 поліпшувати на максимально високий рівень репродуктивних якостей і насамперед за багатоплідністю (11,5-11,8 поросят за опорос); до заводського типу УВБ-2 ставляться вимоги утримувати відгодівельні якості на рівні показників, що перевищують клас еліта на 7-9%; створюваний внутрішньопородний тип з поліпшеними м'ясними якостями повинен відповідати середньому рівню по виходу м'яса в тушах між генотипами материнських і спеціалізованими м'ясними породами, типами або лініями (вихід м'яса в тушах в межах 59-60%).

Тварини комплексної селекції за репродуктивними, відгодівельними і м'ясними якостями повинні відповідати вимогам класу еліта [2]. Паралельно з поліпшенням внутрішньо породного материнського типу УВБ-1 продовжується селекційна програма по створенню в його складі нових генетичних структур. Так, у 1999 р. апробовано новий заводський тип «Дніпропетровський», що відзначається багатоплідністю свиноматок. Робота проводилася в племзаводі «Чумак» і в його дочірньому стаді – племзаводі «Перемога» Дніпропетровської області. На даний період виконується селекційна програма по створенню нового заводського материнського типу в умовах племзаводу «Маяк» Полтавської області і його дочірнього стада [1,2]. Материнський заводський тип свиней великої білої породи «Дніпровський» створено на внутріпородній основі із залученням до селекційного процесу генотипів свиней провідних племзаводів України та Естонії. Генеалогічна структура представлена 10 лініями кнурів та 6 родинами свиноматок. Тварини добре пристосовані практично до всіх природнокліматичних зон нашої країни. Оригінатор — Інститут свинарства УААН, автори — Березовський М.Д., Говтвян В.А., Ніколаєв 0.І., Білоцька В.І., Данько В. І. та інші. Затверджено науково-технічною радою Міністерства АПК України 29 червня 1999 року .

Характерною особливістю тварин новоствореного типу є їх багатоплідність. Як показали результати апробації типу, на один опорос припадало в середньому 11,86 поросяти, що на 0,36 голови більше, ніж передбачено "Положенням про апробацію селекційних досягнень у тваринництві", і на 13% вище за середнє значення багатоплідності великої білої породи в племінних господарствах країни. Показники відгодівельних та м'ясних якостей кнурів: середньодобовий приріст — 709 г, вік досягнення маси 100 кг — 195 днів, довжина напівтуші — 97,7 см, товщина сала на рівні 6-7 ребер — 29 мм [2]. У 1994 році апробовано внутрішньопородний тип з високими відгодівельними якостями – УБВ-2 і в його складі 2 заводських типи – «Лебединський» і «Донецький», 4 заводський лінії і 8 родин [1]. Затверджений наказом Мінсільгосппроду України від 15 березня 1994 р. № 78. Оригінатори — Інститути свинарства, тваринництва УААН, Полтавський сільсько-господарський інститут, племзаводи "Жовтень" Полтавської та ім. Литвинова Луганської областей. Автори — М.Д. Березовський, В.О.Медведєв, Н.Д.Голуб

та ін. Середня жива маса дорослих кнурів — 323,4 кг, довжина тулуба — 183,7см, свиноматок — відповідно 254,8 кг і 168,0 см. Багатоплідність свиноматок – 11,1 поросяти, молочність – 57,9 кг, маса гнізда у 2-місячному віці – 189,9 кг. Середньодобовий приріст — 766 г, вік досягнення маси 100 кг — 178.1 дня, витрати корму на 1 кг приросту – 3,54 корм. од. [2, 5]. На даному етапі роботи з внутрішньопордним типом УВБ-2 ставиться завдання: вести селекцію в напрямку підтримки високого рівня відгодівельних якостей, досягнутих на період апробації типу. Генетичну основу становлять свині української, англійської, датської і французької селекції. Починаючи з 1991 р., в Україні здійснюється селекційна програма по створенню внутрішньопородного типу з поліпшеними м'ясними якостями УВБ-3 [1]. Створюється на базі генотипів великої білої породи української, англійської і датської селекції. Рівень показників м'ясних якостей створюваного внутрішньопородного типу складає: вихід м'яса 59-60% при товщині шпику на рівні 6-7 ребра 18-22 мм [3, 4].

Таким чином, в Україні зосереджені кращі генотипи свиней великої білої породи вітчизняної селекції, що з використанням генотипів європейської селекції дає змогу істотно розширити можливості поліпшення продуктивних якостей свиней, особливо відгодівельних і м'ясних. Головна мета багатопланової селекції полягає в тому, щоб створити спеціалізовані генотипи з різними напрямками продуктивності та використати їх для одержання внутрішньопородного гетерозису при формуванні маточних стад у товарних господарствах різних категорій.

Список використаних джерел:

1.Герасимов В.І. та ін. Свинарство України: Навч. посібник .- Х.: Еспада, 2008. – 480 с.

2.Данілова, Т. М., Підвищення ефективності використання сучасного генофонду свиней великої білої породи при чистопородному розведенні, схрещуванні та гібридизації: Автореф. дис. канд. с.-г. наук: 06.02.01 / Т.М. Данілова ; УААН. Ін-т свинарства. — Полтава, 2001. – 20 с.

3.Медвідь, Т. О., Ефективність використання свиней великої білої породи англійської селекції та інших генотипів у агроформуваннях Хмельницької області / Т. О. Медвідь // Збірник наукових праць Подільського державного аграрного університету. – 2012. - №20.- С. 173 – 175.

4.Петровська, Н. І., Відгодівельні, забійні та м'ясні якості свиней великої білої породи за чистопородного розведення і схрещування / Н. І. Петровська, І. О. Головатюк, О. Ю. Ільницька // Збірник наукових праць Подільського державного аграрного університету. – 2012. - №20.- С. 202 – 204.

5.Томін Є. Ф. Ефективність використання свиней великої білої породи за різних методів розведення: автореф. дис. канд. с.-г. наук: 06.02.01 / Є. Ф. Томін // Національний університет біоресурсів і природокористування України. - К., 2009. – 16 с.

6. Пономарьова, М., Євсюков, О., Шовкун, Л., Золотарьова, С., & Крамаренко, І. (2022). Formation and management of the development of agricultural production and processing of agricultural products and the value of food technologies. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, *4*(45), 58-67.